

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3162/2023. (IV. 6.) AB HATÁROZATA

jogszabályi rendelkezések alkalmazásának kizárásáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának kizárására irányuló bírói kezdeményezés tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról szóló 2001. évi XCV. törvény 2012. január 1-jétől 2013. június 30-ig hatályos 229/E. § (3) bekezdésének a második mondata – amely szerint „A honvéd tisztjelölt a tiszti állományba vételét követően, legalább a honvédtiszti alapképzés kétszeresének megfelelő időtartamban köteles a Honvédségnél szolgálatot teljesíteni.” – a 280. § (1) bekezdése 2012. január 1-jétől 2013. június 30-ig hatályos rendelkezéseivel együtt a Fővárosi Ítéltábla előtt 2.Kf.700.038/2022. szám alatt folyamatban lévő ügyben nem alkalmazható.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. A Fővárosi Ítéltábla az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 25. § (1) bekezdése alapján benyújtott bírói kezdeményezésében kérte annak megállapítását, hogy a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról szóló 2001. évi XCV. törvény (a továbbiakban: régi Hjt.) 2012. január 1-jétől 2013. június 30-ig hatályos 229/E. § (3) bekezdés második mondata a 280. § (1) bekezdése rendelkezéseivel együtt az előtte 2.Kf.700.038/2022. szám alatt folyamatban lévő perben nem alkalmazható. Az indítvány a hátrányt okozó visszaható hatályú jogalkotás tilalmára hivatkozott, amely az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése részét képezi.
- [2] A bíróság indítványában előadta, hogy az Alkotmánybíróság 3331/2018. (X. 26.) AB határozata (továbbiakban: Abh.) megállapította, hogy az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésébe ütközés miatt a régi Hjt. 2012. január 1-jétől 2013. június 30-ig hatályos 229/E. § (3) bekezdésének „a honvéd tisztjelölt a tiszti állományba vételét követően, legalább a honvédtiszti alapképzés kétszeresének megfelelő időtartamban köteles a honvédségnél szolgálatot teljesíteni” szövegrésze a régi Hjt. 2012. január 1-jétől 2013. június 30-ig hatályos 280. § (1) bekezdésével összefüggésben alaptörvény-ellenes volt. Megállapította, hogy a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróságon 80.K.30.640/2018. számon folyamatban lévő ügyben, továbbá valamennyi, bármely bíróság előtt folyamatban lévő ugyanilyen tárgyú ügyben a régi Hjt. 2001. évi XCV. törvény 2012. január 1-jétől 2013. június 30-ig hatályos 229/E. § (3) bekezdés második mondata a 280. § (1) bekezdés rendelkezéseivel együtt nem alkalmazható. A Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról szóló 2001. évi XCV. törvény és más törvények szolgálati viszonytal kapcsolatos módosításáról szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: Mód. tv.) 49. §-a iktatta a régi Hjt.-be a jogállási törvény 229/E. § (3) bekezdését. Ekkor került a régi Hjt.-be a másik érintett szabály, a 280. § (1) bekezdése is. A régi Hjt. 229/E. § (3) bekezdése és 280. § (1) bekezdése ugyan már nem hatályos [2013. július 1-jei hatállyal a teljes régi Hjt.-t hatályon kívül helyezte a honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. törvény 279. § (2) bekezdése], ugyanakkor a felperes ösztöndíjszerződésének módosítása az említett törvényi rendelkezéseken alapult.

- [3] Az indítványozó bíróság kártérítés megfizetése iránt indított közszolgálati jogvita tárgyában folyamatban lévő ügyben észlelte az Abh.-val azonos alkotmányjogi helyzetet, és ezért az Alkotmánybírósághoz fordult az egyedi alkalmazási tilalom megállapítása céljából. A jelen perrel érintett jogvita az Abh. keletkezésekor még nem volt folyamatban, így nem esik azon ügyek körébe, melyekre nézve az Abh. az együtt alkalmazási tilalmat megállapította. Ugyanakkor az Ítéletábrla megítélése szerint az együtt alkalmazási tilalom megállapítása jelen ügyben is szükséges, hiszen a felek között fennálló jogvitában olyan jogszabályi rendelkezéseket kellene a bíróságnak alkalmaznia, amelynek alaptörvény-ellenességét az Abh. már kimondta.
- [4] 2. Az ügy lényege a következőképpen foglalható össze az indítványban írtak alapján.
- [5] 2.1. A felperes 2010. augusztus 30. napján kötött ösztöndíjszerződést az alperessel, melyben vállalta, hogy a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemre beiratkozik, felsőfokú tanulmányait a minisztérium által meghatározott szakirányban folytatja, azt az adott tanulmányi időben elvégzi, majd – az ösztöndíjszerződés 1/d. pontja értelmében – a végzettség, illetőleg a képzettség megszerzése után a Magyar Honvédség hivatásos vagy szerződéses állományú tagjaként a képzési időnek megfelelő időtartamban katonai szolgálatot teljesít.
- [6] Az indítvány szerint az ösztöndíjszerződést 2012. január 30-án a Honvéd Vezérkar Személyzeti Csoportfőnöksége módosította, és annak 1/d. alpontja első mondata helyébe azt a rendelkezést léptette, hogy a honvéd tisztjelölt a tiszti állományba vételét követően legalább a honvédtiszti alapképzés kétszeresének megfelelő időtartamban köteles a Magyar Honvédségnél szolgálatot teljesíteni. Az egyoldalú módosítás a régi Hjt. 2012. január 1-jétől 2013. június 30-ig hatályos 229/E. § (3) bekezdés második mondata, valamint a 280. § (1) bekezdése együttes alkalmazásán alapult.
- [7] Felsőfokú tanulmányai befejezését követően a felperes 2014. augusztus 20. napján hivatásos szolgálatba lépett, és az alperes MH Bázis Repülőtér Biztosító Alegység Művelettámogató Zászlóaljában szakaszparancsnoki besorolásban teljesített szolgálatot, azonban a 2018. február 22-i nyilatkozatában szolgálati jogviszonyáról lemondott. Erre figyelemmel az alperes parancsnoka a felperes hivatásos szolgálati jogviszonyának 2018. április 21-i hatállyal történő megszüntetéséről rendelkezett, egyúttal vele szemben 44-2/2/2018. szám alatt fizetési felszólítást bocsátott ki, melyben a honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. törvény 61. § (1) bekezdésére, 88. § (3) bekezdésére hivatkozással az ösztöndíjszerződés módosítás 2. pontja alapján 1 550 540 forint megfizetésére hívta fel, mivel a 96 hónap kötelezően szolgálati viszonyban töltendő időből nem töltött le 51 hónap 28 napot. A felperes a fizetési felszólítással szemben jogorvoslatot nem vett igénybe, az előírt összeget 2018. július 17. napján banki átutalással teljesítette.
- [8] A fizetési felszólításban megjelölt összeg megfizetését követően az Abh. megállapította az ösztöndíjszerződés módosításának alapjául szolgáló jogszabályi rendelkezéseknek az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésébe ütközés miatti alaptörvény-ellenességét, valamint a bírói kezdeményezéssel érintett, továbbá valamennyi, bármely bíróság előtt folyamatban lévő ugyanilyen tárgyú ügyben azok együttes alkalmazása tilalmát mondta ki.
- [9] A felperes ezt követően az Abh.-ra is alapítottan, jogalap nélküli gazdagodás jogcímén keresetet terjesztett elő az alperessel szemben az általa 2018. július 17. napján megfizetett összegből 1 307 318 forint és kamata visszafizetése iránt, mivel érvelése szerint az Abh. alapján az ösztöndíjszerződés eredeti rendelkezését kellett alkalmazni, miszerint a képzési időnek megfelelő időtartamban lett volna köteles katonai szolgálatot teljesíteni. Miután a szükséges 48 havi szolgálat helyett 44 hónap szolgálatot teljesített, így fizetési kötelezettsége 243 222 forint lett volna a fizetési felszólítással érvényesített és általa teljesített 1 550 540 forinttal szemben, így a fennmaradó 1 307 318 forint összeg vonatkozásában az alperes jogalap nélkül gazdagodott.
- [10] A Veszprémi Törvényszék az 5.K.700.017/2020/9. számú ítéletével a kereseti kérelemben foglaltaknak megfelelően marasztalta az alperest. Az elsőfokú bíróság ítéletét a Kúria mint másodfokú bíróság a Kf.VII.39.798/2020/4. számú végzésével hatályon kívül helyezte és az eljárást megszüntette. Megállapította, hogy a felperes a honvédelmi szervezet kártérítési felelősségére alapított követelést terjesztett elő a korábban fennálló hivatásos szolgálati jogviszonyából eredően, azonban e követelés bíróság előtti érvényesítését meg kellett volna előznie a kártérítési felelősségről, valamint egyes meg nem térülő károk leírásának és törlésének szabályairól szóló 10/2013. (VIII. 12.) HM rendeletben (a továbbiakban: HMr.) szereplő kétfokú kártérítési eljárásnak.
- [11] 2.2. A Kúria döntését követően a felperes – a Kúria hatályon kívül helyező végzésében kifejtett jogi álláspontot követve – 2021. február 15. napján a Honvédelmi Minisztérium Védelemgazdasági Hivatalánál kártérítési igényt terjesztett elő, amelyet a Hivatal a 149-4/2021. számú határozatával elutasította. A felperes fellebbezése folytán

az alperes a 424-3/2021/P. számú határozatával az elsőfokú határozatot helybenhagyta és a fellebbezést elutasította; kiemelte, hogy az ösztöndíjszerződés módosítása az akkor hatályos jogszabályi rendelkezések alapján jött létre, ezért jogellenesség és jogszabályba ütközés sem állapítható meg, az alaptörvény-ellenesség megállapítására pedig később került sor.

- [12] A felperes a HMr.-ben szabályozott kártérítési eljárás lefolytatása eredményeképpen hozott másodfokú kártérítési határozattal szemben keresetet terjesztett elő 1 307 318 forint megfizetése iránt. Álláspontja szerint az Abh. alapján a módosításnak az eredeti ösztöndíjszerződés 1. pont d) alpontjára vonatkozó része érvénytelen, mivel az egyoldalú módosítás jogszabályi alapja hiányzik, így az ösztöndíjszerződés eredeti rendelkezését kell alkalmazni.
- [13] Az alperes Honvédelmi Minisztérium a védiratában elsődlegesen az eljárás megszüntetését kérte a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) 81. § (1) bekezdés a) pontja, valamint a Kp. 48. § i) pontja alapján; érdemi védekezésként a kereset elutasítását kérelmezte. A megszüntetés iránti kérelmét azzal indokolta, hogy a felperes a 2018. április 21. napján kelt fizetési felszólítást nem támadta meg, a követelt összeget megfizette, önkéntesen teljesített, így esetében egy lezárt jogviszonyról van szó.
- [14] A Veszprémi Törvényszék 5.K.700.907/2021/9. számon ítéletet hozott; a kereseti kérelemnek megfelelően marasztalta az alperest. Az alperes által előterjesztett fellebbezés folytán az indítványozó Ítéletelőtti eljárás előtt másodfokú eljárás van folyamatban.
- [15] 3. A másodfokú eljárásban, a fenti előzményeket követően fordult az Ítéletelőtti eljárás az Alkotmánybírósághoz.
- [16] Az indítványban előadottak szerint, habár az indítványozó bíróság előtti ügy konkrét tényállása nem teljesen egyezik meg az Abh.-ban szereplő ügyben feltárt körülményekkel, alkotmányjogi szempontból nincsen eltérés az ügyek között, és ezért fennállnak az alkalmazási tilalom elrendelésének feltételei; a jelen ügyben is megvalósult a hátrányt okozó visszaható hatályú jogalkotás révén a visszaható hatályú jogalkalmazás, ami a jelen esetben tilos. Az egyetlen eltérés az, hogy az Abh.-ra okot adó bírói kezdeményezéssel érintett alapügyben a felperes ösztöndíjas hallgató az alperes MH Vitéz Szurmay Sándor Budapest Helyőrségdandár ellen fizetési felszólítása hatályon kívül helyezése iránt indított pert az Abh. adatai szerint. Ez azonban nem eredményezi azt, hogy nem áll fenn a visszaható hatályú jogalkotás tilalma szempontjából az alkotmányjogilag azonos helyzet. Következésképpen, a jelen ügyben is indokolt elrendelni az alkalmazási tilalmat.

II.

- [17] 1. Alaptörvény indítványban felhívott rendelkezése szerint:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

- [18] 2. A régi Hjt. 2012. január 1-jétől 2013. június 30-ig hatályos vonatkozó szabályai:

„229/E. § (3) A tiszti állományba vétel a Honvéd Vezérkar főnök döntésének megfelelően a szolgálat érdekében hivatásos vagy szerződéses szolgálati viszony létesítésével történhet. A honvéd tisztjelölt a tiszti állományba vételét követően, legalább a honvédtiszti alapképzés kétszeresének megfelelő időtartamban köteles a Honvédségnél szolgálatot teljesíteni. A szolgálati viszony megszűnése esetén a megtérítési kötelezettségre a 66. § rendelkezéseit kell alkalmazni.”

„280. § (1) A honvéd tisztjelölt 2012. január 1-jén hatályos ösztöndíj szerződésének azon elemeit, amelyek kizárólag az NKE létrejöttével kapcsolatban, vagy a Magyar Honvédség hivatásos és szerződéses állományú katonáinak jogállásáról szóló 2001. évi XCV. törvény és más törvények szolgálati viszonytal kapcsolatos módosításáról szóló 2011. évi CLXXXIV. törvény rendelkezéseire figyelemmel módosulnak, a Honvédség 2012. február 1-ig egyoldalúan módosítja, és erről a honvéd tisztjelölt részére értesítést küld. Az ösztöndíj szerződés más elemeinek módosítása közös megegyezéssel történhet.”

III.

- [19] Az Alkotmánybíróság megvizsgálta, hogy a bírói indítvány megfelel-e az Alaptörvényben és az Abtv.-ben lefektetett formai és tartalmi kritériumoknak {a feltételekkel kapcsolatos gyakorlatot lásd például: 3242/2017. (X. 10.) AB határozat, Indokolás [7]; 3102/2018. (IV. 9.) AB határozat, Indokolás [18]; 7/2020. (V. 13.) AB határozat, Indokolás [9]}.
- [20] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a bíróság a felfüggesztett eljárásban a Kp. 34. § b) pontja alapján hozott végzéssel fordult az Alkotmánybírósághoz, amelyben megjelölte az Alkotmánybíróság hatáskörét megalapozó jogszabályhelyet [Abtv. 25. § (1) bekezdés]. Az indítvány jogszabályi rendelkezés egyedi alkalmazási tilalmának elrendelésére irányul. Az ilyen típusú indítványokkal kapcsolatban az Alkotmánybíróság emlékeztet arra, hogy az Abtv. 25. § (1) bekezdése alapján „a jog félre tételére vonatkozó hatáskör hiányában a bíró az alkalmazandó joggal összefüggő alkotmányos aggályát köteles az Alkotmánybíróság elé tárni. Az önálló alkalmazási tilalom kezdeményezésének, mint a bírói kezdeményezés egyik esetének a jellegzetessége és kivételessége abban áll, hogy ebben az eljárásban a norma alaptörvény-ellenességét – mivel azt az Alkotmánybíróság korábban már megállapította – értelemszerűen már nem kell külön állítani és indokolni. Az indítvány kizárólag a más eljárásban már alaptörvény-ellenesnek minősített norma alkalmazási tilalmának kimondására irányul.” [3132/2020. (V. 15.) AB határozat, Indokolás [5]] Az egyedi alkalmazási tilalom tekintetében alkotmányjogilag értékelhető indokolást tartalmaz az indítvány a kérelem okáról. Ezek alapján az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítvány megfelel a határozott kérelem követelményének.
- [21] Ezek értelmében nem volt akadálya annak, hogy az Alkotmánybíróság a bírói kezdeményezésben foglaltak alapján vizsgálja, hogy a régi Hjt. bírói kezdeményezéssel érintett, korábban az Abh.-ban alaptörvény-ellenessé nyilvánított rendelkezései alkalmazhatók-e az egyedi ügyben.

IV.

- [22] A bírói kezdeményezés megalapozott.
- [23] 1. Az Alkotmánybíróság az Abh.-ban a régi Hjt. rendelkezéseit már vizsgálta a visszaható hatályú jogalkotás tilalma szempontjából, és megállapította az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése sérelmét. A határozat szerint a törvényalkotó azzal, hogy a hatályos ösztöndíjszerződésekben is előírta a honvédtiszti alapképzés kétszerezésének megfelelő szolgálati idő átvezetését egyoldalú módosítással, a Mód.tv. hatálybalépésének időpontja előtti, a múltban korábban már megtörtént és befejezett, a felperes (és valamennyi honvéd tisztjelölt) által már nem megváltoztatható tényekhez – vagyis az általuk már elvégzett tanulmányi évekhez – fűzött a korábbiól eltérő jogkövetkezményt, eltérő mértékű kötelezettséget (Indokolás [26]). Az Abh. szerint „együttesen a régi Hjt. 229/E. § (3) bekezdése és 280. § (1) bekezdése a hatálybalépésük előtt már bekövetkezett és lezárt tényekhez, az addigra már teljesített képzési évekhez kapcsolódóan úgy állapított meg a korábbiakhoz képest eltérő mértékű kötelezettséget, hogy az az érintettek számára hátrányosabb, terhesebb helyzetet eredményezett – vagyis meglévő kötelezettségmértékét utólag és egyoldalúan növelte, mégpedig a duplájára. Ezért a régi Hjt.-nek a bírói kezdeményezésben támadott, 2012. január 1-jétől 2013. június 30-ig hatályos szabályai beleütköznek az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből levezetett hátrányos tartalmú visszaható hatályú jogalkotás tilalmába” (Indokolás [29]).
- [24] Az alkalmazási tilalom megállapításához arra van szükség, hogy jelen ügy felperese a visszaható hatályú jogalkotás tilalma szempontjából alkotmányjogilag olyan helyzetben legyen, mint amilyenben az Abh. alapját képező ügy felperese volt. Az Alkotmánybíróság vizsgálta, hogy ez a feltétel teljesül-e.
- [25] 2. Az Abh.-tól az eltérés a fentiek szerint az, hogy az Abh.-ra okot adó bírói kezdeményezéssel érintett alapügyben a felperes ösztöndíjas hallgató az alperes MH Vitéz Szurmay Sándor Budapest Helyőrségdandár ellen fizetési felszólítása hatályon kívül helyezése iránt indított pert, a jelen esetben a felperes a fizetési felszólításban foglaltak önkéntes teljesítése után indított pert.
- [26] Az Abh.-val befejezett, alkotmánybírói eljárással érintett ügynek és ennek az ügynek is a részét képezi a régi Hjt. indítványban jelezett szabályainak az alkalmazása. Ezek a szabályok azzal a következménnyel jártak, hogy

az ösztöndíjszerződés alapján teljesítendő kötelező szolgálat időtartama meghosszabbodott; a fizetési felszólítást ennek a változásnak a nyomán bocsátották ki. A kérdés az, hogy alkotmányjogi szempontból különbséget jelent-e az Abh.-ban szereplő tényállástól a jelen bírói kezdeményezés tényállása a kötelező szolgálat időtartamának jogalkotó által előidézett megnövekedése mikénti alkotmánybírói megítélésénél.

[27] Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az alkalmazási tilalom elrendelése szempontjából a jelen ügy az Abh.-ban befejezett üggyel hasonló, alkotmányjogi szempontból pedig azonos. A mondott eltérés alkotmányjogi szempontból nem teszi szükségessé ennek az ügynek az eltérő kezelését az Abtv. szerinti jogkövetkezmény meghatározásakor. Az alkalmazási tilalom jelen ügyben való elrendelésével az Alkotmánybíróság biztosítani tudja, hogy ne sérüljön a hátrányt okozó visszaható hatályú jogalkotás tilalma az indítványra okot adó ügyben. Ezek alapján az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az alkalmazási tilalom elrendelésének feltétele ebben az ügyben is fennáll.

[28] 3. A kifejtettek értelmében és figyelemmel az Abtv. 25. § (1) bekezdésére is az Alkotmánybíróság tanácsban eljárva a rendelkező részben foglaltak szerint megállapította a régi Hjt. rendelkezéseinek az egyedi ügyben való alkalmazási tilalmát.

Budapest, 2023. március 21.

Dr. Márki Zoltán s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Handó Tünde s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Márki Zoltán s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Pokol Béla
alkotmánybíró helyett

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírószámi ügyszám: III/313/2023.

